

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ

СЕНАТА

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 2

БЕОГРАД, 1932 ГОДИНЕ

КЊИГА 1

V РЕДОВНИ САСТАНАК

СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 17 НОВЕМБРА 1932 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО :

ПОТПРЕТСЕДНИК

Др. ФРАН НОВАК

СЕКРЕТАР

Др. ИВАН ГМАЈНЕР

Присутни су г. г. Министри: Министар без портфеља д-р Хамдија Карамехмедовић, Министар финансија д-р Милорад Ђорђевић, Министар просвете д-р Раденко Станковић

ПОЧЕТАК У 10,30 ЧАСОВА

САДРЖАЈ :

1. Читање и усвојење записника IV редовног састанка;

2. Саопштење о подношењу извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о уговору о регулацији плаћања из робног промета као и по другим обавезама, закљученом у Прагу 8 јуна 1932 год. између Краљевине Југославије и Чехословачке Републике;

3. Саопштење о подношењу извештаја Одбора за проучење предлога Закона о споразуму о научним, школским и уметничким односима између Краљевине Југославије и Републике Пољске;

4. Саопштење акта Народне скупштине о достављању Сенату на даљи поступак предлога Закона о међународној конвенцији о фискалном режиму страних аутомобилских возила, закљученој и потписаној у Женеви 30 марта 1931 год. и упућене тог законског предлога на проучење Одбору који је проучавао предлог Закона о споразуму о научним, школским и уметничким односима између Краљевине Југославије и Републике Пољске;

5. Дневни ред: 1) Претрес интерпелације сенатора г. Гаврила Церовића на г. Министра финансија о предмету злоупотреба Љубисава Илића, бив. шефа Катастарске секције у Битољу; 2) Претрес интерпелације сенатора г. Милоја Ж. Јовановића

на г. Министра просвете о предмету повреде Закона о средњим школама приликом полагања испита Светозара Пешића, шефа кабинета бана Дринске бановине.

Говорници: Министар финансија др. Милорад Ђорђевић, Гаврило Церовић, Милоје Ж. Јовановић, Министар просвете др. Раденко Станковић, Павле Вујић, Светозар Томић.

Потпретседник др. Фран Новак: Пошто је присутан довољан број сенатора, отварам V редовни састанак Сената. Просим господина секретара да прочита записник прошле седнице.

Секретар др. Иван Гмајнер чита записник IV редовног састанка.

Потпретседник др. Фран Новак: Има ли ко да стави какву примедбу овако састављеном записнику? (Нема). Пошто примедба нема, сматрам да је записник одобрен.

Прелазимо на дневни ред. Прва тачка је претрес интерпелације сенатора г. Гаврила Церовића на г. Министра финансија по предмету злоупотреба Љубисава Илића, бившег шефа Катастарске секције у Битољу.

Молим г. секретара да прочита интерпелацију г. Церовића.

Секретар др. Иван Гмајнер чита:

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА
на г. Министра финансија

Господине Министре,

Г. Љубисав Илић, шеф среске катастарске секције у Битољу, починио је само у току прошле 1931 г. следеће злоупотребе у вршењу званичне дужности.

1. Приликом разграничавања села: Чипигова и Подине рекао је г. Илићу један сељак из села Св. Тодора, да није право да „Папшинуцу“ (назив спорног земљишта) добије село Чипигово, на што му је г. Илић одговорио: „Папшинуцу неће добити ни Св. Тодор ни село Подине, већ онај ко више плати“. За ово постоји противу г. Илића тужба од 18-I 1932 г. код Битољског првостепеног суда.

2. Приликом разграничавања села: Беранаца и Могиле одмерено је 50 хектара беранацког атава у корист села Могиле. На жалбу сељака села Беранаца, који су овакав акт назвали фалсификатом, рекао је г. Љубисав Илић да се нису требали жалити и називати ствар фалсификатом, кад спор постоји. На тврдњу сељака села Беранаца да спор не постоји и да је одмјерено земљиште одвајкада њихово било, г. Илић је са једним својим потчињеним чиновником тобоже пронашао да спор постоји, саставио један неисправан записник о томе, подневши га сељанима села Беранаца на потпис, који су, чим су сазнали шта су потписали, поднели жалбу Мин. финансија а потом тужбу у Битољ Првостепеном суду дана 9-II-1932 г.

3. Сељанима села Биљаника одмјерена је такса од 2000 (две хиљаде) динара за израду копије плана; и они скупили на овој оскудној години само 800 динара и предали. Кад су касније питали где је план, плана нигде није било, и сазнавши да су се сличне ствари од истих органа дешавале и у другим селима, сељани села Биљаника су се жалили г. Министру финансија 28-III-1932 г.

4. При набавци дрва за Среску катастар. секцију у Битољу за буџетску 1931-32 год. г. Љубисав Илић не само да је погазио одредбе Закона о државном рачуноводству, већ је починио и то кривично дјело, што је дрва набавио без лицитације и без комисије за пријем дрва, а саставио је записник као да је све то извршено. Од наведена три лицитанта један није ни нудио дрва, други уопште и не постоји у Битољу, те остаје само један, који је, ко зна на који начин и по коју цену, продавао дрва г. Илићу. Као комисију доцније је и пошто су утрошена дрва назначио два своја потчињена чиновника, који са набавком као раније наименовани нијесу имали никакве везе, те је један преварен да записник потпише последије неколико мјесеци, док је други одбио потпис записника, као фалсификована. И за ово дјело постоји тужба Битољ. Првостепеном суду и надлежној катастарској власти.

Што је још најважније у овој ствари јесте то, да је виши секретар г. Степан Весели у својству инспектора сам навео на потпис записника оног једног чиновника, назови члана комисије, а други је и њему одрекао потпис, али зато одмах премештен из Битоља у Пећ. Овдје је г. Весели саучесник г. Илића и као такав тужен је Одељењу катастра у Београду, али узалудно.

5. При катастарском премјегивању села Трноваца и Бучине настао је спор између њих. При покушају извесних посредника да се нагоде и сложе г. Љубисав Илић је позвао неке претставнике села Трноваца и рекао им да не одустају од спора, јер ће спор добити ако њему плате 3.750 динара. Сељаци су новац скупили и предали г. Илићу преко једног његовог потчињеног службеника.

Због овог дјела г. Илића постоји тужба код Битољског Првостеп. суда, жалба Одељку катастра и држ. дугова у Београду и секретару-инспектору г. Степану Веселу, али све је то, као и за напред наведена дјела, било узалудно, будући су инспекције чувале ауторитет г. Илића, а суд ће чекати дисциплински поступак. Но зато је г. Илић своје противнике, потчињене чиновнике једне прогласио комунистима и вршио им је празне преметачине преко полиције, друге је оцрнио код претпостављених им власти, а треће испремештао, те је тако он једини остао као побједник да и даље вршља у оном добром дјелу нашега народа, који је сит разних Илића и њима сличних.

Стога молим господина Министра финансија за одговор: зна ли он за све подвиге г. Илића Љубисава и његових помагача и ако зна, мисли ли последије ове интерпелације противу истога предузети законске мјере како би се народ једном ослободио оваквих и сличних му претставника државне власти, који само компромитују ову лијепо нашу земљу.

13 јуна 1932 год.

Београд

С особитим поштовањем,
Гаврило М. Церовић, с. р.
сенатор.

Потпретседник др. Фран Новак: Има реч г. Министар финансија.

Министар финансија др. Милорад Ђорђевић: Господо сенатори, на интерпелацију сенатора г. Церовића част ми је дати овај одговор:

Све пријаве за дела, поменута у интерпелацији, по којима се окривљује Љубисав Илић, катастарски помоћни геоматар, примљена су у надлежном Одељењу катастра и по њима је поступано.

1) По пријавама које се односе на рад шефа Среске катастарске секције у Битољу приликом разграничења села Чипигово и Подино, као и Трновци—Бучин (тачка 1 и 5 интерпелације) вршена је истовремено истрага. Потпуних доказа није било, али је најено доста индиција које терете именованог. Стога је мојим решењем од 25 децембра 1931 бр. 34337-V Илић стављен под дисциплински поступак, а 31 децембра 1931 поднета је против њега тужба надлежном дисциплинском суду, због преступа несавесног вршења службе и преступа изнуђивања награде.

2) Жалба села Беранци (тачка 2 интерпелације) са прилозима о вршеном ислеђењу послата је 31 марта 1931 под бр. 8591-V Битољском првостепеном суду, на његово тражење. Исто тако жалба села Биљаника (тачка 3 интерпелације) са свима односним документима достављена је Битољском првостепеном суду 6 јуна ове године под бр. 15193-V.

3) По предмету набавке дрва за огрев Среске катастарске секције у Битољу (тачка 4 интерпелације) примљене су две пријаве: једна од службеника

који су били одређени у комисију за пријем дрва, а друга од дрварских трговаца-сељака Нешковића Димитрија и Тасовића Тодора. Извиђања по овој последњој пријави још су у току. Акта су послата Претстојништву градске полиције у Битољу 7 јуна ове године под бр. 17065-V. Документа о набавци доиста су неправилна, с обзиром на прописе Закона о државном рачуноводству, али на основу истих није вршена никаква исплата, те државна каса није оштећена. Вршеним ислеђењем у овој ствари могла је се утврдити само груба немарност шефа секције ради издавања налога за исплате и спровођења оваквих докумената.

Љубисав Илић смењен је са дужности шефа Среске катастарске секције у Битољу решењем бр. 17495-V од 1 јуна ове године. Његову одговорност за дисциплинске преступе односно кривична дела имају да утврде надлежни судови, како је већ изложено.

4) Не стоји навод интерпелације да је инспекциони орган Одељења катастра и државних добара г. Весел Степан, виши секретар, саучесник шефа секције за кажњива дела почињена код вршења набавке дрва, услед тога, што је наводио чиновнике на потписивање записника. Именовани инспектор, вршећи код секције у Битољу саслушања и истрагу, настојао је да документа која нису одговарала прописима Закона о државном рачуноводству доведе у ред тиме, што би их потписали службеници који су за то били решењем одређени, ако налазе да је сама радња правилно обављена. Није било никакве принуде, нити је икоји службеник због тога премештен. То је он радио зато да би се оним људима који су дали материјал држави могла извршити исплата, јер не би било право да они због неправилног административног поступка чекају за материјал који су дали држави.

Молим господина интерпеланта да овај мој одговор изволи примити на знање.

Поштрејседник др. Фран Новак: Има реч интерпелант г. Гаврило Церовић.

Гаврило Церовић: Господо сенатори, ја ћу да оправдам себе као сенатора из Зетске бановине што сам поднео интерпелацију за једног чиновника из Вардарске бановине.

У нашој земљи увек су се причале и причају разне ствари час овакве час онакве, и за овога Љубисава Илића причало се преда мном да је то један тип који никако не заслужује да буде са службом у Јужној Србији, да је то човек који апсолутно не заслужује оно поверење које му је дато. Ја сам натерао те људе који причају да изнесу конкретне ствари, иначе прича је прича, на једно ухо се чује а на друго избади. Они су га описали преда мном онако како сам ја о њему у својој интерпелацији изнео. Ја имам један читав досије од неколико табака разних тужба, које су биле упућиване противу њега његовоме шефу, па Битољском првостепеном суду и свуда редом до његовога Министра.

Ја сам уверен да сваки од нас има право да заступа интересе свакога држављанина од краја до краја наше државе, па било то од Севера на Југ, или пак од Истока на Запад, јер ми смо сенатори целе Краљевине, а не појединих бановина које су нас изабрале, и ја имам, према томе, дакле, права да уперим на незаконитости које се дешавају у Битољу исто онако, као што бих имао права да уперим

на незаконитости које би се десиле на Цетиљу, у Зајечару, Бевђелији, Суботици или на коме другоме месту.

Ја сам учинио једну услугу не само онима који су га оптужили и претставили као рђав тип, него сам учинио услугу држави, учинио сам услугу нашој нацији, јер је наша света дужност, света и неприкосновена, да бар кад немамо оних најпримитивнијих права да г.г. министри могу одговарати за злоупотребе својих чиновника, да бар преко њих гонимо те чиновнике да иду пред суд, или онамо где им је место.

Овај Љубисав Илић, као што је сам г. Министар у своме одговору навео, види се да је један рђав тип и да ти типови најмање заслужују Јужну Србију као изразити део наше прошлости, јер ту нам се њихала колевка, ту нам се Српство одгајивало и та је несрећна наша колевка мијењала стотину господара докле није пришла матици својој, и кад јој та матица шаље рђаве чиновнике, она је већи злотвор тим људима него они који су их до јуче држали у ропству. Ја верујем да не постоји намера ниједног од г.г. ресорних Министара од уједињења до данас да шаљу рђаве чиновнике у Јужну Србију, већ сам напротив сазнао да се ту врши селекција, али и поред те селекције пролазе најгори криминални типови, јер их фаворизирају поједини шефови надлештава, као што тога фаворизирања има у нашој престоници, у сред града Београда, где се фаворизирају најгоре битанге по појединим Министарствима. Ми ћемо имати сада интерпелацију г. сенатора Милоја Јовановића, у којој ћете видети да се са врхова државне управе страшне ствари чине и да злоупотребе чине носници режима т.ј. они који нам стално говоре: Ми одговарамо. Јесте, одговарате по Уставу. Кад морално одговарате, морално би било да носите конзеквенце, па кад вам ми сенатори не можемо ништа, одступајте браћо ако је морално.

Што се тиче Љубисава Илића, могу рећи да сам задовољан са одговором г. Министра финансија, јер видим да је он суспендован од дужности. Ја сам пред подношење интерпелације интервенисао код Помоћника Министра финансија г. Недељковића и све сам му ово претставио што је у интерпелацији изнето, — и да је г. Недељковић хтео да учини оно, што сам му ја поштено и искрено саопштио и молио га за суспендовање, не би ни дошло до ове интерпелације, нити до сазнања која су се данас открила овде пред Сенатом. Моја интерпелација прејудиирала је суспендовање Љубисава Илића.

Овде постоје неких пет тужби против Љубисава Илића. Све су тужбе поднете надлежном Битољском суду и ми ћемо сачекати судску одлуку по тим стварима.

Што се тиче онога вишег секретара г. Степана Весели-а — весела му мајка, — о његовој исправности не може се ништа добро рећи, јер је тај Степан Весели, у својству инспектора, наводио на потпис записника ниже чиновнике, назови чланове комисије, који никада члановима комисије нису били. Шеф Среске катастарске секције у Битољу имао је да набави за буџетску 1931-32 годину дрва, али том приликом он није поступао по Закону о државном рачуноводству, већ је дрва набавио без лицитације и без комисије за пријем дрва. Међутим, он је ставио један записник, као да је све то правилно и по закону извршено. Као комисију он је назначио

два своја потчињена чиновника, који са набавком нису имали никакве везе, те је један преварен да записник потпише, док је други одбио потпис записника као фалсификованог. И сад тај секретар г. Степан Весели саветује чиновника који тужи свога шефа да лажно потпише да је био члан комисије, иако он то није био, — и да се тако солидарише са једним фалсификованим потписом. Такав секретар није на своме месту и он треба да искуси за свој рад све законске последице.

На томе записнику потписан је мислим Шћепановић Војислав као један члан, а Влашић Јосип као други, који се био успротивио да потпише један фалсификован записник и да на тај начин оправда незаконити рад свога шефа. Но, у овој ствари има још помоћника. Ту је и неки Иван Чимбајевић, који је такође тужен 9 фебруара 1932 Битољском окружном суду, јер је и он био један члан комисије, који је са Љубисавом Илићем пронашао да постоји некакав спор између села Беранаца и Могиле, спор у погледу оних 50 хектара бераначког агара. И ту је састављен један неисправан записник и поднет сељанима села Беранаца на потпис. Кад су сељани села Беранаца сазнали шта су потписали, они су поднели жалбу Министарству финансија, а потом и тужбу Битољском првостепеном суду.

Осим њих требао би да одговара, господине Министре, и неки Драгољуб Јовановић, који је учествовао у пријему оних 800 динара од сељана села Биљаника. Сељани села Биљаника, уместо да прикупе 2.000 динара за израду копије плана, сакупили су у данашње тешко време свега 800 динара. И кад су касније иштали где је план, плана нигде није било, — па су због тога поднели жалбу Министру финансија.

Неке сам од ових ствари сазнао накнадно, после поднете интерпелације, али ипак мислим да ће бити у интересу истраге да се све ово савесно истражи и да кривци искусе заслужену казну.

Јово Лончарић, један Далматинац, национални радник, који је био у трећој окупационој зони талијанској, који је био гимназијста, па је као такав носио пред Италијанима југословенску заставу, дошао је после да буде чиновник-приправник у Битољу, и зато што се успротивио једном тужбом против господина Илића и његових радњи и његових починитеља и саучесника, бива претресан полицијски као комуниста. И полиција издаје овоме истом Јови једно задовољство својим претресним актом, у коме каже: „Ништа сумњиво у вашем стању нисмо нашли, него да сте исправан и поштен грађанин“.

Дакле, ја молим г. Министра, да поред казне, коју је доделио господину Илићу Љубисаву, и ако се тамо каже да је смењен на пет-шест дана пре моје интерпелације, то значи под сугестијом, како сам навео, — да још узме и ове на одговорност, да учини што треба са њима. Иначе не тражим никакав прелаз на дневни ред, него прост прелаз на дневни ред и молим Сенат да усвоји тај прелаз на дневни ред.

Пойтпретседник др. Фран Новак: Господине сенатори, пошто је стављен предлог за прост прелаз на дневни ред, молим г. Министра финансија да се изјасни да ли прима предложени прост прелаз на дневни ред.

Министар финансија др. Милорад Ђорђевић: Примам.

Пойтпретседник др. Фран Новак: Пошто, г. Министар прима, стављам на гласање предлог за прост прелаз на дневни ред. Ко је за прост прелаз на дневни ред, нека изволи седети, а ко је против, нека изволи устати. (Сви седе). Објављујем да је Сенат једногласно усвојио предлог за прост прелаз на дневни ред.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес интерпелације сенатора г. Милоја Ж. Јовановића на г. Министра просвете по предмету повреде Закона о средњим школама приликом полагања испита Светозара Пешића, шефа кабинета бана Дринске бановине. Молим господина секретара да прочита интерпелацију.

Секретар др. Иван Гмајнер чита:

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

на Господина Министра просвете због повреде Закона о средњим школама приликом полагања приватних испита г. Светозара Пешића, шефа кабинета Бана Дринске бановине

Одлуком Г. Министра просвете С.Н.Бр. 9216 од 29-III т. г., одобрено је г. Светозару Пешићу, шефу кабинета Бана Дринске бановине из Сарајева, да може полагати приватне испите за V, VI, VII и VIII разред, у чачанској гимназији, и то у априлу, када нема министарског изасланика, и ако по чл. 2 Правилника о полагању приватних испита „*Распоред љиватних испита љрави директор у споразуму са министровим изаслаником*“, а по чл. 11 истих Правила „*љиватним испитима љрисустеује увек министров изасланик*“.

Поменуто решење је противно одредбама §-а 60 Закона о средњим школама и чл. 2 и 4 Правилника о полагању приватних испита, које наређује изрично, да се „*љиватни испити љолажу само јуна месеца у државним средњим школама*“, као и да се ти испити полагају „*у оној средњој школи, на чијој територији стално станују љиватни ученици или њихови родитељи*“, што ни једно ни друго овде није био случај.

Ја не знам шта је могло руководити Г. Министра просвете, да донесе ово решење, противно закону, сем ако то нису изузетни обзира према личности самога приватног ученика, који вероватно располаже необичним способностима и интелигенцијом, кад као свршени љак IV разреда средње школе може заузимати важан и врло деликатан положај шефа кабинета Бана једне Бановине.

Овако изузетно благонаклоно поступање Г. Министра просвете према једноме приватном ученику створило је код заступника директора чачанске гимназије г. Косте Михајловића мишљење, да и он у даљем спровођењу овога министарскога решења има аналого поступати, и у томе смислу радећи, учинио је следеће:

Противно чл. 11 Правила о полагању приватних испита, према коме испитни одбор образује наставнички савет, образовао је одбор он сам, по своме нахођењу и произвољно, не чинећи о овоме наставничком савету никакво саопштење.

Директор је образовао један једини испитни одбор за испите из свију разреда, пред којим је кандидат испитиван, што је противно уобичајеној пракси у гимназијама.

При одређивању чланова одбора избегавани су

без разлога стручни наставници. Неки од испитивача нису уопште ове године ни предавали у вишим разредима, а неки су предавали, али су испитивали кандидата и из оних предмета, који им нису били стручни.

Испитивање из српско-хрватског језика вршио је наставник, који је ове године предавао само у нижим разредима, поред три наставника, који су овај предмет предавали у вишим разредима, те су на сваки начин били компетентнији, да уђу у испитни одбор.

Физику је испитивао млађи наставник-суплент, коме је тај предмет споредан, па га није ни предавао, а мимоиђен је стручни наставник за тај предмет.

Ни разредне старешине ни многи предметни наставници виших разреда нису уопште ни знали да неко полаже приватни испит.

Испит се обављао тајно у једној учioniци, где се испити никада не одржавају, и за исти се сазнало тек пошто је кандидат положио испите из V и VI разреда, када је наставница г-ђица Милица Михајловићева, као дежурна, обилазећи просторије зграде ово приметила, и колегама саопштила.

Због овога је заступник директора узимао на одговор г-цу Михајловићеву, и иста је доцније отпуштена из службе, и ако је као наставница способна и исправна, а ћерка једнога потпуковника, Косте Михајловића, који је погинуо на Црном Камену у служби отаџбине.

Ово се врло неповољно коментарисало међу наставницима, пошто су исти у томе гледали грубе повреде закона и правила и за овај чудновати рад заступника директора нису могли наћи разлога.

Ствар им је у неколико постала јаснија тек онда, када је заступник директора неким наставницима показао и читао једно писмо, за које је тврдио да га је добио од Бана Дринске бановине г. Поповића у коме је писму г. Бан Поповић препоручивао шефа свога кабинета г. Пешића пажњи директора и наставника.

Ја не верујем, да је г. Поповић као високи чувар закона у Бановини могао писати ово писмо; можда је оно и апокрифно, али ће се сведоцима под заклетвом утврдити, да је појединим наставницима у то време читано и показивано.

Кандидат г. Пешић срећно је прошао на испитима из V, VI и VII разреда из свију предмета сем из философске пропедутике, који је предмет испитивао проф. г. Драгутић Бајо, из кога је предмета пао и поред разних утицаја, који су на њега вршени, да њојисти кандидата Пешића.

И г. Бајо је за ово добио своју награду, јер је и он и као одличан и савестан професор, зато што није хтео да пропусти на испиту једног неспремног ученика уклоњен из државне службе после 12 година проведених у истој.

Но са овим ствар још није свршена. Са незаконитим фаворизирањем г. Пешића иде се и даље.

Одлуком Господина Министра просвете С. Н. Бр. 11931 од 21. IV т. г., одобрава се г. Пешићу полагање њојравног испита као и свију испита за VIII разред у месецу јулу, дакле не у јуну, када у школи испитима присуствује и министарски изасланик.

Поправни испит из философске пропедутике полагао је кандидат 5-ог јула и положио га је. Испитивао га је наставник историје, пошто је ранији

стручни испитивач проф. г. Бајо пре тога већ био уклоњен из државне службе.

После тога је кандидат положио и испите за VIII разред гимназије.

И том приликом нису узети у испитни одбор неки наставници, који су предавали ове године у VIII разреду. Шта више, на вишем течајном испиту из српско-хрватског језика није га испитивао стручни наставник, који је у то време био у Чачку, већ га је испитивао из тога предмета један предметни учитељ немачког језика.

На молбу г. Пешића под бр. деловодника 1709 од 7-VII одобрила му је управа гимназије, да може полагати и виши течајни испит.

И ови испити вршени су противно Закону о средњим школама и противно Правилима о полагању приватних испита. (Противно § 51, 56, 57 и 60 Закона о средњим школама и чл. 2, 4, 11, 12, 20 Правила о полагању приватних испита).

§ 57 Закона одређује да се „*њојравни испити не могу ни у ком случају полагати пре њојрисаног времена*“, а по § 60 Закона „*Одредбе § 51, 55 и 55-а вреде и за њојватне ученике*“.

Чл. 4 и 20 Правила о полагању приватних испита и § 51 и 60 Закона о средњим школама одређују да се приватни испити полагају „*само у месецу јуну, а у септембру само њојравни испит из једног или два њојредмета*“. Нема у Закону о средњим школама параграфа ни у Правилима о полагању приватних испита члана којим би се дали правдати испити г. Светозара Пешића.

У времену од 8 до 11 јула полагао је г. Пешић и виши течајни испит *њојпротивно одредби закона § 57, који гласи; „нижи и виши течајни испит држи се само у месецу јуну“*. (чл. 22 Закона о изменама и допунама).

Карактеристично је, да се даје одобрење за поправни испит и испите за VIII разред у априлу за месец јули, а не за месец јуни, када се готово сви испити и обављају под контролом министарског изасланика.

Овим се смишљено а противно закону и правилима ишло на руку г. Светозару Пешићу, да на сваки начин заврши гимназију, а за потврду тога служи као најбољи доказ и чињеница, да се у ту сврху и образовала нарочита комисија, једна за сва три разреда и без знања наставничког савета *тајно*, као и чињеница, да су се испити обављали на једној гимназији у провинцији, поред толиких гимназија у Сарајеву.

Занимљива је и та чињеница, да у извештају гимназије у Чачку нема никде њојмена о њојриватним испитима г. Светозара Пешића у месецу априлу. А зашто, када су ти испити одобрени одлуком г. Министра њојросвете?

Једном строгом и правичном истрагом дале би се лако поред ових чињеница утврдити још и друге, које би показале многе неправилности.

Доношење овакових незаконитих решења од стране г. Министра просвете, као и овакав недопуштен, противзаконит и пристрасан рад на спровођењу незаконитих Министрових решења, постали су данас јавна и опште позната ствар, и грађанство Чачка и округа, а нарочито ђачки родитељи револтирани су овим, те се јавни протести чују на много места.

Са свега напред изложеног част ми је интерпе-

лисати г. Министра просвете и молити га да ми одговори на ова питања:

1) Зашто је као надлежни ресорни Министар донео поменута решења, којима су очигледно погажени Закон о средњим школама, и Правила о полагању приватних испита?

2) Је ли г. Министру познат неправилан и пристрасан рад заступника директора гимназије г. Косте Михајловића, који сам ја напред изложио, па ако му је познат, да ли је ма шта предузео, да се све то констатује и утврди и да се са г. Михајловићем по закону поступи?

3) Ако г. Министру ово све није познато, да ли је вољан да поведе истрагу, и одмах одреди једнога инспектора, који ће на лицу места у Чачку испитати сведоке, као и свестрано испитати све оне околности, које сам у овој интерпелацији навео?

Мислим да није потребно ни да напомињем, да би ва то време г. заступник директора, ради отклањања сваког његовог утицаја на сведоке, требао да буде привремено отстрањен од вршења дужности.

4 августа 1932 год.
у Београду.

Интерпелант,

Милоје Ж. Јовановић, с. р.
сенатор за Моравску бановину

Поштрејседник др. Фран Новак: Има реч интерпелант г. Јовановић да мотивише своју интерпелацију.

Милоје Ж. Јовановић: Господо сенатори, приликом једне овакове интерпелације било би сасвим умесно, да се у Сенату проговори која реч о нашој просветној политици уопште, и чује њена критика.

Ја међутим, који сам по сили прилика био принуђен, да покренем ову интерпелацију, која задире у једно питање нашега рада у Министарству просвете, свестан сам тога, да за ту ствар има међу друговима сенаторима много компетентнијих старих просветних радника, уважених професора и директора, те остављам, да они о томе узму реч, ако и у колико то нађу за потребно.

Ова је интерпелација поднета у времену, када је цела јавност била узнемирена разним чланцима и написима у штампи о врло ружним појавама у нашим средњим школама: писало се о извесним гимназијама да су Елдорадо за слабе ђаке; говорило се о недозвољеном фаворизирању слабих, а нарочито приватних ученика. Нису изостале ни инкриминације појединих наставника, који су приватно противно забрани закона спремали ученике, а ови су после лако испите полагали; тврдило се, да постоје докази, да су поједини наставници пропуштали ученике на испитима, и ако нису били спремни.

Једном речи из свега тога јасно се оцртавала једна ружна слика, која је бацала врло тамну сенку на наше просветне установе.

У томе времену ја сам дошао до сазнања ове афере у чачанској гимназији. Стекао сам несумњиво уверење, да је приликом полагања приватних испита једног извесног господина, Светомира Пешића, шефа кабинета бана Дринске бановине, почињено много *ружних, незаконитих и прљавих* радњи, да би се кандидату омогућило, да добије сведоштво о испиту зрелости. Пошто сам проверио све чињенице, решио сам се да поднесем интерпелацију о томе са жељом да се ствар испита, и ако се неисправности утврде,

да се изазове одлука о потребним репарацијама за повређене законе и удар нанет јавноме моралу и народној просвети.

Нећу да вам овом приликом читам моју интерпелацију, пошто су је господа сенатори вероватно већ прочитали, јер је имају пред собом.

Хоћу само да пре но што пређем на саму ствар изјавим нешто о побудама за ову интерпелацију.

Подносећи интерпелацију ја нисам имао намеру да њоме нарочито нападнем Министра просвете, а још мање ми је била намера да нападам бана Дринске бановине, г. Вељу Поповића, који је упутио у интерпелацији поменуто писмо заступнику директора гимназије. Још мање ми је била намера да нападнем једног малог чиновника, као што је заступник директора гимназије, који се по своје зависном положају морао повијати по ветру и чинити оно, што су старији претпостављени желели и наређивали.

Да он није радио оно, што су и како су желели његови претпостављени, Министар просвете и бан Дринске бановине, а што се јасно видело из обадве незаконите одлуке Министра просвете, и из писма бана Дринске бановине, које му је упућено, он би у данашњем времену изгубио службу и са децом остао на улици. Природно је да се као слаб човек повио и у своје раду пошао оним путем, којим је морао ићи, да би сачувао хлеб својој породици. Да би он добро осетио, да овако није радио, више је него сигурно, јер се и данас, господо сенатори, још увек гоне, премештају, и избацују на улицу многи, који се усуде да не извршују одлуке Министра, па ма ове и не биле законите. Нарочито, ако нису партиски приврженици Министара, те се има пуно разлога и иначе да се из државне службе елиминирају. За њега је била тим већа опасност, што је Финансиски закон дао право Министру просвете, да по слободној вољи може редуцирати наставнике средњих школа: пензионисати их, а ако немају 10 година службе, отпустити их.

Најмање ми је пак био циљ, да ометам каријеру једног младог човека, који је желео да полагањем испита надокнади у својој спреми оно, што раније није могао стећи из разних разлога.

Мени би напротив било мило, да је се један вредан, поштен и честит млад чиновник спремио за испите, и на основу свога доказаног знања ове положио.

Кад, дакле, све ово нису могли бити разлози за моју интерпелацију, онда шта је мене побудило да је поднесем? Побудило ме је — као што сам напред нагласио, да региструјем у Сенату једну ружну појаву, једну незаконитост, један удар на морал и народну просвету, који уместо да су сузбијени, они су од свију званичних фактора помагани и спровођени. Да ово покажем, изложићу ток целе ове ствари, која ће показати најбољу слику целе ове афере.

Господин Светомир Пешић, шеф кабинета бана Дринске бановине, обраћа се Министру просвете молбом да полаже испите за V, VI, VII и VIII разред, као и испит зрелости. Он моли да полаже испит у месецу априлу, зато што му је то згодно или потребно, но ово је противно закону о полагању испита у средњим школама. И ако је противно закону, за ову његову молбу заузима се главом бан Дринске бановине г. Веља Поповић. Он ургира да се то што пре сврши, да би његов шеф кабинета могао путовати у иностранство, као што то изјављује у једноме своје акту и приликом саслушања заступника ди-

ректора гимназије. Ово му полагање, противно закону, одобрава Министар просвете г. д-р Којић и то: први пут да полаже испите у месецу априлу, противу закона, па кад је пао из једнога предмета, одобрава му да полаже поновни испит из оног предмета и остале испите, као и матуру у месецу јулу, опет противно закону, јер закон одобрава да се ови испити могу полагати само у месецу јуну, кад у гимназијама испитима присуствују и министарски изасланици. Ова је одредба уведена ради јаче контроле при полагању испита.

Овде нарочито пада у очи да кад је кандидат у априлу пао на испиту, да њему, место да му се одобри полагање у месецу јуну, као што је то у закону, јер у закону нема изузетака, он прескаче јуни и даје му се дозвола за јули. Овако је поступљено са г. Пешићем, но другима то није одобрavano и они су одбијени, за њих се није имало ни срца ни обзира. Навешћу вам, господо, између осталих само овај пример. Милорад Дуцић, матурант полаже испит у IV београдској гимназији. То је младић скрз белестан. Он положи писмене испите. Али код усменог испита позли му и био је у таквом стању, да су се претседник и изасланик Министра као и директор и професори сагласили, да га не пусте на усмене испите, јер ако не би знао па би пао, опасност је постојала да такав слаб организам катастрофално пропадне; а ако би га пропустили с обзиром на његово стање, онда не би савесно вршили своју дужност. Младић је отишао у болницу и био онде месец и 10 дана. Кад је изашао из болнице, обратио се комисији и молио, да му се дозволи да продужи полагање испита. То му је било у толико лакше, што је већ половину испита положио. Међутим овај кандидат је био одбијен од стране Министарства просвете и то је било мотивисано тиме, да се *никакви испити не могу полагати у јулу, док у исто време ово је г. Пешићу одобрено*. Он сада чека идућу годину да би у њој полагао ове испите и то све изнова, трпи и сиротује.

Министар просвете је у два маха погазио закон и одобрио г. Пешићу противно закону полагање испита *и у невреме и у гимназији у Чачку*, и ако ту не живи ни кандидат, нити је ту његова фамилија, а закон и то тражи као изузетак у погледу места, где се испит полаже.

Зашто га није полагао у Сарајеву?

Вероватно зато да се не би сазнало, да шеф кабинета Бана Дринске бановине нема више од четири разреда гимназије. Говоре, да је то било за то, да се не би после рекло, да је он у месту седишта бановине положио испит, благодарећи своје утицају и полагају. Ово не би имало места да се тврди, јер ја верујем да би сарајевска гимназија била према свима жељама и захтевима и Министра просвете и бана резистентнија од једне гимназије у провинцији, у којој нема ауторитета једнога директора, но на њеном челу стоји само један слаби и без ауторитета заступник директора.

И ово одобравање полагања испита изван места становања није у духу закона, и требало је за овако изузетно поступање дати разлоге оправдања.

Одмах по поднетој интерпелацији почео сам добијати разна писма: захвалнице, што сам ову интерпелацију поднео, пуне протеста због овакових појава у нашој просвети, нарочито при полагању приватних испита. Један родитељ кука, како се они сиротни родитељи муче и школују децу па вели:

„Тај Пешић, који је иначе Рековчанин, нема ни сада редовне школе. Он је ето тако, кад је постао чиновник почео да учи, управо да приватно полаже испите, тако да је прво дошао на положај шефа кабинета једног Бана, а још увек кобајаги полаже неке испите. И док овај срећан човек прво тече каријеру па полаже испите, дотле ми несрећни родитељи морамо да од својих уста одвајамо, да своју децу школујемо, па да после свршене школе чекају на улици, јер су им места заузели ови и овакви Пешићи и а ла Пешићи.“

Од времена подношења интерпелације па до данас добио сам такве податке и сазнања, да сада на целу ствар гледам другачије, но раније. Видим да ствар није тако проста и наивна, да гажење закона и све неисправности нису почињене случајно, но да све то има други карактер, да је ово урађено намерно и са предумишљајем, да је по среди намерно и противзаконито заузимање, да гимназију заврши и испит зрелости положи један човек, који има за извесна лица политичких и партијских заслуга и који као награду за то има да на лак начин дође до свршене гимназије и положеног испита зрелости.

Ево како се показује ствар у светлости нових података и сазнања.

Један кандидат за полагање приватних испита обраћа се молбом да полаже испите за четири разреда гимназије и матуру.

Ко је тај кандидат?

Каква је његова прошлост?

Чиме је он заслужио толику пажњу Министра просвете, да због њега донесе две незаконите одлуке и Бана Дринске бановине, да га при испиту протезира код директора и професора који га испитују. Да није то какав јунак из рата, или какав интелегентан заслужан инвалид, или дете инвалидско или ратничко, син оца који можда има много заслуга за ову нашу земљу и њено стварање?

То је шеф кабинета Бана Дринске бановине г. Веље Поповића а раније писар Среза левачког.

Чиме је се он истакао, да буде тако препоручен и да се ради њега газе закони?

Тиме што је као полицијски писар пуним ауторитетом власти радио у округу моравском за листу посланичку садашњег бана г. Веље Поповића и што није презао ни од чега, да би само обезбедио његовој листи већину противу листа Драгутина Пећића и Настаса Петровића, па је у томе успео, јер је радио као чиновник без икаквих скрупула.

Сад ћу вам прочитати из стенографских бележака Народне скупштине за годину 1926, седнице од 26 марта, из говора бившег Министра и народног посланика г. Драгутина Пећића.

«Али и поред тога, ја ћу вам сад испричати један нарочити случај држања и поштовања закона и закон одредаба. Код Јагодинског првостеп. суда почетком 1924 године дође тужба великог жупана Рашке области. Велики жупан, то није наш политички пријатељ, подноси Јагодин. прв. суду крив. тужбу за два дела: за дело прављења лажне исправе и за узимање неких 1000 динара туђег новца са поште, а све против једног активног полицијског писара у Левчу, против г. Пешића. Подигнута је тужба. И Јагодински прв. суд узима ову тужбу и по њој ради. Наступио је један моменат да се саслуша писар Пешић. Сада, господо, да видите шта бива. Јагодин. прв. суд позива Пешића једанпут, — он не дође

Позива га други пут, — он опет не дође. Позива га трећи пут, — он опет не дође. Јагодински прв. суд жали се лично среском начелнику. Срески начелник не одговара. Суд се опет жали великом жупану, и он не одговара. Јагодински првостепени суд сада пише акт Министру правде г. Ђуричићу и каже да не може да врши судску власт, јер треба тога и тога господина да саслуша и он не долази никако, моли Министра да преко Мин. полиције подејствује, да Пешић дође на саслушање. Господин Министар правде не одговара ништа. Мени је то саопштено и ја правим у Скупштини једно питање, правим друго питање — нема одговора. Правим треће питање — нема одговора. Правим четврто питање, нема одговора ни на четврто питање. Пре 15 дана одем у Јагодину; чудим се што ме људи не нападају зато што Министар полиције не одговара ни на четврто питање. Дознам тамо, да је Пешић ту скоро отишао суду и саслушао се. Дакле година дана требало је да протекне, па да Прв. суд, по многобројним позивима, жалбама, протестима, толиким питањима у Скупштини, једва окривљенога саслуша. Дакле, годину дана суд није имао снаге, ни преко среског начелника, ни преко великог жупана, ни преко Мин. правде, ни преко мојих питања да овога човека добави и да га саслуша.

Ја сам често у округу моравском, и јесенас, кад је била највећа врева око овог позивања, мислим у време трећег питања, дигла се на нашим зборовима ларма и протест како и зашто Министар не одговара посланику на питања поднета у Скупштини. Ја тада одем и по четврти пут код начелника среског у Рековцу, па му кажем: Забога, господине, зашто то радите? Пустите овога господина, да иде на суд; како то да он не следује позиву? То је било крајем октобра прошле године. «Ако оде у суд не значи да ће бити ухапшен. Треба суд да врши своју дужност». Капетан одговори: «Немам службеног особља; радо бих га послао, али се, ето, јавили хајдучи, па је стално у потери». Кажем да идем у правцу манастира Каленића, он рече да је тамо и Пешић у послу. По подне ми смо кренули из Рековца. Кад смо одмакли за један сат чух једна кола где тандрчу испод брега. Видим писара, седи у колима и јури за мном. Сустигосмо се код Превешти. Кажем му: Пешићу, шта радиш ту? Зашто не идеш на суд? — «Сваки час сам заузет, идем из Рековца, у потери сам», одговори он.

Не прође неколико дана, објавише све новине: Сазива се велика скупштина Радикалне омладине у Београду... Позивају се делегати итд. као што то бива код свију наших партија. Убрзо после тих огласа, недељу или више дана, не сећам се тачно, или истих дана била је сазвана и наша конференција, под именом конгреса партије. Позвани су и наши делегати. На сам дан радикалне конференције видим наједанпут да је дошао и један наш делегат из Левча. Питам «шта ћеш ти ту тако рано?» — «Ево писара Пешића, каже он, идем за њим. Преобукао се у сељачко одело и тако иде на скуп радикалне омладине чак у Београд, а не може да иде у суд. Дошао је овде и дотерао четири сељака, а у суд не може, јер вели да је стално у потери. Дошао сам зато раније, да вам то доставим, да се и ви уверите у то лично». Ја онда то ставим написмено. Позovem све оне који су били присутни, да то потпишу, метнем датум и ставим то у белешке, да данас јавно у

Народној скупштини кажем, ако би то ко оспорио. Проверио сам после и доиста овај г. Пешић као полицијски писар био је преобучен у сељачко одело, као омладинац и с њиме су дошла та четири сељака.

Господо, то је било у оно време, када он није долазио на судске позиве, што је за жаљење, да смо имали такво време, када се то радило, али је за жаљење и то, да се и данас из успомене на она времена чине такве ствари.

Пошто се овде помиње само презиме Пешић, а нема имена, ја сам се нарочито обратио г. Пећићу, да ми каже о коме се Пешићу овде ради, а он ми је одговорио писмом, у којем каже (чита):

«Драги Милоје, Поводом твога писма које сам јутрос примио, а којим ме питаш на кога Пешића се односи мој говор у Скупштини 1925 године, као и како је свршен кривични процес који ја помињем у том мом говору, шаљем ти следећи одговор:

1) Пешић, о коме сам говорио у Народној скупштини 1925 год., био је тада писар Среза левачког, као што се то из самог говора види, а потом га је нека невидљива рука превела у Београд. Био је извесно време чиновник у Министарству грађевина, а у последње време и данас налази се у Сарајеву као шеф кабинета у Бановини код Бана госп. Веље Поповића. Он је био један службеник — полицијски писар који је свој положај ставио у службу изборног успеха госп. Веље Поповића и свом снагом залагао се и радио је, да та листа добије што већи број лица на тадашњим изборима.

2) Кривични процес, кога ја помињем у свом говору, тicao се тога истога писара Пешића, а сада шефа кабинета Бана госп. Поповића. Он не одлази на позиве суда. Међутим, преобучен у сељачко одело, иде на збор радикалне омладине у Београд и на то троши неколико дана, и ако му је до Јагодинског суда требало пола дана, да оде и да се саслуша. Та ствар се отезала толико и тако, док најзад цео предмет са свима актима није на пошти украђен, те тако Пешић ни дан данас нити је по тој ствари одговорио како то законски прописи наређују, нити је тај предмет добио своју одлуку од надлежне власти, пошто га је на пошти нестало.

3) То је све колико се сада сећам по тај ствари што ти могу казати».

Као што видите, господо, прошлост овог кандидата није светла. Учињене кривице, оптужбе код суда, недоласци за читаву годину дана на позиве и поред свију могућих интервенција, па и постављених питања у Скупштини, изгубљена акта кривице и т. д. показују, да је овај човек као партизан, као агитатор г. Веље Поповића, ондашњег кандидата посланичког, а садашњег Бана Дринске бановине, данас задржао један привилегисан положај, и да њему за љубав и хатар газе законе и Министри и банови, и да се у службу његових личних интереса ставља, тако рећи, цео просветни службени апарат, а из државне службе уклањају савесни наставници, који се нису могли с тим помирити, да једнога неспремног љака по протекцији пусте на испитима, као што је био случај са професором г. Драгутином Бајом.

Према једноме оваквоме партизану, према једноме оваквоме човеку са оваквим моралним квалификацијама поступало се овако, а у многим другим

случајевима, као што сам поменуо сиромаша Дуцића, није се имало срца ни осећаја.

Једнога оваквога човека препоручио је за испит, да га имају у виду, бан Дринске бановине г. Веља Поповић, чије писмо према саслушању професора, којима је исто читано, гласи:

«Госп. Михајловићу,

Мој шеф кабинета полаже код вас пр. испите за V—VIII разр. Мој одлични пријатељ Министар просвете г. Којић одобрио је ово полагање, јер шеф кабинета одлази у иностранство. Ометен службом није се могао потпуно спремити и ја га препоручујем вашој пажњи и пажњи осталих г. г. наставника.

Веља Поповић».

Може се замислити, какав је ефекат изазвало ово писмо на заступника директора и наставнике. Бан препоручује свога шефа кабинета пажњи директора и наставника.

Разуме се, шта се хоће и шта се тражи.

Финансијски закон даје право Министру, да редуцира све професоре и наставнике, који имају 10 година службе. Ту ће, разуме се, у првом реду доћи непослушни, и они који нису партизани. Деца траже хлеба. Ко ће да се бори са Министром и Баном, кад један њихов предлог или потпис доноси глад у целој кући.

Борба не траје дуго и слаби подлежу. Прво заступник директора, па онда и други.

Како је стање било код заступника директора, најбоље се види из саслушања професора Драгомира С. Поповића, из кога узимамо ово неколико редова:

Вршилац дужности директора г. К. Михајловић, после моје примедбе, да је за одређивање комисије надлежан наставнички савет, рекао је како нема времена да сазива наставнички савет, пошто се ствар има брзо свршити, јер је приватни ученик Пешић на раду у Дринској бановини, и као такав врло потребан самоме г. Бану, па је он добио и писмо отуда, да се са испитивањем не оклева. Том је приликом извадио једно писмо и показао ми га. Ја га нисам читао. Коментарисао сам више пута са наставницима тај необичан случај и жалио се на поступак према мени, јер сам одређен за испитивача, и ако школске 1931-32 године нисам предавао ни у једноме од разреда, које је г. Пешић полагао.

Тога дана заступник директора г. Коста Михајловић почео ми је говорити *озбиљно, готово суморно*:

Има једна непријатна и за мене незгодна ствар, а знам, да ће и теби бити непријатно, кад чујеш. Тада ми је испричао, како је шефу кабинета г. Бана изузетно од Закона о средњим школама одобрено полагање приватног испита за V, VI, VII и VIII разред, и показао ми је акт Мин. просвете, који сам прочитао.

Затим је додао, како је кандидат дошао, те треба одмах почети испите, и наредио ми, да спремим предлог за писмене задатке за V разред, јер ће рад почети сутра.

Ја сам му рекао, да не предајем у V разреду, а он ми је почео објашњавати, зашто ме је одредио. *Рекао је да је ствар деликатне природе, и да ту може да се од сваке ситуације прави питање, да он ту има*

велику одговорност, и да мора да се плаши и за наставнике, итд.

Јасно се види, да је се заступник директора колебао, како да се са колегама држи у овој ствари, где се очигледно по свему изражава жеља, да кандидат испите положи.

И заступник директора као и сви други слаби људи одлучује се да сачува породици хлеб.

Да не би у наставничком савету наишао на тешкоће при образовању испитног одбора, образује га сам: хита и жури. Све се врши филмском брзином.

Приморан је, да узима и нестручне испитиваче, јер су се, како он сам тврди, у месецу јулу разишли наставници кућама, и отишли на конгрес у Београд. Великим делом ово је дакле последица одобравања полагања испита у невреме од стране Министра просвете.

Сад се догађају невероватне ствари као последица страха од неизвршења наредба, и из једне неисправности по природи ствари иде се у другу. Ја сам у мојој интерпелацији изнео разне случајеве тих неправилности. Констатовао сам да су нестручни наставници заменили стручне, да је на матури испитивао из српско-хрватског језика уместо стручног наставника за тај предмет, предметни наставник немачког језика.

На своме саслушању стручни наставник г-ђица Маргита Радовић изјавила је, да је се она обратила заступнику директора и питала га, да ли је потребно да још остане у Чачку, а он јој је одговорио да може путовати, вероватно бојећи се, да на њу неће моћи имати утицаја, а њено место испитивача на испиту зрелости дао је нестручном наставнику, који је предметни учитељ немачког језика.

Ја нећу да излажем све оно, што је урађено, и што је врло ружно, но ћу само, примера ради, изнети шта је било на испиту цртања, а што је у записнику инспектора Министарства просвете утврђено.

По решењу заступника директора испитивање из цртања имала је да врши г-ђица Ленка Гавровићева, наставница женског рада, на место стручног наставника цртања, који је био на осуству. Испит из цртања у VI разреду врши међутим професор историје Риста Ристовић, а смењује се г-ђица Гавровићева. Овај господин налази, да је г. Пешић способан, и да је положио испит, но сада је питање, зашто је смењена као испитивач г-ђица Гавровићева?

Саслушање инспектора Мин. просвете г. Зарића од 12-VIII изненађује нас због нових и врло сумњивих чињеница, које су изнете. Ја ћу их овде изложити:

На питање, јесте ли ви испитивали из цртања на приватном испиту из V разреда приватног ученика Пешића Светозара у месецу априлу 1932 године, одговорила је г-ђица Гавровић: «Нисам, нити ми је било познато, да се полагаје приватни испит». Затим на питање, да ли је потписала записник, одговара: «Јесам, потписала, али мислим да ми је записник подметнут». А затим даље још додаје: «За полагање испита кандидата Пешића чула сам тек месеца јуна, када сам била пензионисана, и то од својих колегиња».

На суочењу г-ђица Гавровићева остала је при своме тврђењу.

Женира ме, да идем даље са овим излагањима. Она се граниче са фалсификатима, и зато ћу прећи

преко даљих набрајања, остављајући садашњем Господину Министру просвете, у чију исправност и добру вољу потпуно верујем, да се он са тим позабави, и уради оно што му дужност налаже. Напомињем само то, да је г-ђица Гавровићева због овога пензионисана. Она није разумела дух времена, и није могла, да се помири с тим, да несавесно врши своју дужност.

Кад је овако рађено, кад су нестручни наставници испитивали, кад се све то вршило под страхом, да се не замери Министру и Бану, може се замислити, како су вршена испитивања, и како је кандидат г. Пешић одговарао. Ми то незнамо, јер је било у четири зида, али нам је ипак приступан један део његових одговора на испиту из философске пропедевтике, који је испитивао професор г. Бајо, а чије саслушање садржи и друге интересантне ствари по самој изјави г. професора Баје код инспектора и по обавештењима добијеним од њега:

«Господина Св. Пешића питао сам дуже него је прописано одређено, преко 30 минута, јер нисам никако могао добити одговоре. На четири само питања отворио је уста, али и то је ишло врло тешко, јер није разумевао појмове: свест, функција, анатомија, па сам му најпре морао објашњавати њихово значење. На питање: «које су основне функције свести?» одговорио је: «Мозак». О анатомији мозга знао је само то рећи, да је мозак у глави. (Буран смех). Шта је логика? И ово питање задавало је велику муку г. Св. Пешићу, шапутао је неке речи, шумило је на аналогiju, али у ствари биће, да је само понављао речи: логика, логика. (Смех). Желио сам ма шта чути од њега, па сам га на крају питао, да ли зна име којег философа уопште. Ћутао је. Да ли зна име којег нашег философа? Опет је ћутао. На питање: «Којој је нацији припадао Платон?» одговорио је: «Јеврејин је». (Смех). То су били сви одговори г. Св. Пешића на испиту из философије, а ја једва могу веровати, да су његови одговори били бољи на испитима из других предмета. Комисији сам предложио оцену слаб (2) с примедбом, да је то највише. Г. Коста Михајловић је на ово рекао: «Па немој Бога му, пусти га из овог једног предмета, до сада је прошао. Сад пусти, а оборићемо га у VIII разреду». Нисам могао попустити и рекао сам: «Биће да је до сада све предмете на овакав начин положио. Ја не могу сам себи главу сећи. Он не влада уопште научним појмовима, па кад би га пустио у VII разред а оборио у VIII разреду, показао бих само, да немам мерила. Градиво је у VIII разреду само проширено, а метафизику с етиком једва да га могу као приватисту питати, па би могао свако упитати, како то да може исти наставник истог јака једном да оцени оценом добар, а други пут оценом слаб, готово из истог градива. На крају бојим се, да ће ми се догодити исто то, да ће кандидат проћи из свих предмета, а ја ћу доћи у исту ситуацију, у којој се сада налазимо». Предложио сам иза тога поново оцену слаб, али није била прихваћена. Г. Коста Михајловић почео је опет да наваљује речима: «Пусти га Бога му из овог једног предмета». «Овај човек, господе,» рекао сам „потпун је аналфабета, ја га не могу пустити. Ако сте ви мишљења, да је он знао, гласајте, а ја ћу писати одвојено мишљење, ја изричем овде отворено пред вама неповерење у све ове позитивне оцене које је добио». Код ових речи повукао сам прстом преко свих оцена 3 у за-

писнику. «Па какав аналфабета, кад је он чиновник VII групе!» рекао је г. Коста Михајловић, а ја сам додао на те речи: «Па то и јест наше зло, што има чиновника у VII групи који су аналфабети».

«Знаш што? да га оставимо по подне да видимо како ће одговорити геологију», предложио је г. Коста Михајловић. Ја сам се с тим сагласио и замолио да присуствујем том испитивању да чујем како кандидат одговара друге предмете. Тако се решило и ја сам отишао. Пре поподневне наставе седео сам у дворишту. К мени је пришао опет г. Франо Јовић, суплент, и рекао: «Па зар код тебе слабо иде? Немој молим те, та пусти га овај један предмет сада, а обори га у VIII разреду. И ја ћу га у VIII разреду из француског језика оборити».

Изненадио сам се и овај пут и питао г. Франу Јовића одкуда му таква образложења, и он ми је признао да је мало пре о томе говорио са г. Костом Михајловићем. Ја сам се бранио, да о томе у опште говорим, а он је, пре него се удаљио, добацио: «Чудан си ти човек, како ствар не разумеш?»

Иза школе у 5 сати упитао сам записничара г. Ристу Ристовића, када ће професор г. Митровић испитивати геологију, да бих и ја дошао на испит.

Па питао га је г. Митровић одмах иза вашег одласка. Г. Коста је променио ранију одлуку, и позвао г. Митровића, да пита. Добио је добру оцену 3.

Отишао сам затим у канцеларију и замолио да се комисија састане. Предложио сам поново оцену слаб, и комисија ју је прихватила с примедбом г. Косте Михајловића: «Нећу те више силити да предложиш оцену дсбар».

Враћајући се једном кући неколико дана иза ових испита, пришао ми је г. Франо Јовић, и почео причати, како се опет састао са г. Св. Пешићем, како је према њему био љубазан, па додао: «Али ето сваки човек сам себи судбину кроји». Нисам тада ни мислио да испитујем смисао тих речи, али данас, када сам пензионисан са 12 година службе, разумем нашо и на кога се она односиле».

Дакле, господе сенатори, када је овакове одговоре давао из једног предмета, који збиља одају аналфabetу, што је могао одговорати из других предмета, који захтевају много више рада и студија.

Моје је уверење, да је г. Пешић дошао на испите не наоружан стручним научним знањем, но наоружан протекцијом Министра просвете и Бана Дринске бановине.

Има још нешто што ме убеђује, да г. Пешић није приликом полагања испита строго третиран, и да је са њим благо и против закона поступано.

У VIII разреду полаже се пет писмених испита и усмени испити из свију предмета. Писмени испити трају по 2 сата за сваки предмет, а усмени по 20 минута. То би захтевало време од 10 сати за писмене испите, а сем тога више од три до четири сата за усмене испите. Дакле, укупно 13 до 14 сати рада. Г. Пешић је све ово згрувао и положио за један дан, што је материјално немогуће, и може се објаснити једино тим, да се испитивање вршило површно и олако, и да су чињене кандидату недопуштене олакшице.

Сад долази још нешто. Зашто заступник директора није подвргао кандидата полагању нижег тежајног испита пре, но што га је пустио на испит из V разреда. Из његове изјаве види се, да он то није урадио зато, што сматра, да је то требало да

нареди Министарство просвете као надлежно, а оно је ово пропустило да нареди. Јасно је, међутим, да је кандидат морао претходно полагати нижи течајни испит, и да ово што није учињено повлачи за собом и ништавност свију других доцнијих испита.

Сад долази још једна ствар. Зашто заступник директора није незаконита решења Министрова о полагању испита у смислу закона о чиновницима вратио Министру просвете као незаконита, с тим, да их без поновног наређења не може извршити кад је на то имао права. Ово је требао да учини, да скине са себе одговорност, а на то му је скренула пажњу и једна наставница. Он је одговорио, да он то неће чинити, а она ако хоће може учинити претставку, коју ће он спровести Министру просвете. Дотична наставница је одговорила, «да она то не би смела учинити јер се боји, да ће бити отпуштена из службе». И имала је потпуно право. Заступник директора, међутим, изјавио је на своме саслушању код инспектора, да то није урадио из тога разлога, што су такве ствари и раније више пута рађене, навео је и примере за то, а вели нико није због тога ништа протествовао!

У целој овој ствари пада у очи још и то, што предлози и реферати за решење о полагању приватних испита г. Пешића нису ни прошли кроз одељење средње наставе Министарства, но су решени изван њега.

Једном речју сав рад по овој ствари је читав низ незаконитости и неправилности, да би човек једва могао веровати, да се овако што може десити у једној земљи где постоје Устав и Закони, који се морају од свију поштовати, а у првом реду од Министара и власти, којима је извршење закона поверено.

Ми смо у нашој земљи имали разних афера и многи су Министри починили разне рђаве и по државу и народ штетне ствари, али до сада је бар Министарство просвете било од овога поштеђено, и у њему никад раније није било забележених овако ружних ствари, као што је ова афера са испитима г. Пешића. Оваквога неморала и оваквога удара на просвету не памти историја нашег Министарства просвете, и наши стари Министри просвете чували су суревњиво и као светињу просветне законе и установе.

Ја се надам, да ће садашњи Министар просвете и хтети и умети, да поврати добар глас и углед овога Министарства.

У целој овој ствари постоје три одговорности: 1) *политичка* г. Министра др Којића по Закону о министарској одговорности због свесног гажења позитивних закона, које се састоје у противзаконском одобравању полагања испита кандидату г. Пешићу; — 2) *Морална одговорност* Бана г. Веље Поповића због целог његовог рада и утицаја на заступника директора гимназије у корист пропуштања на испитима кандидата г. Пешића; — и 3) *Одговорност заступника директора* због почињених неисправности приликом ових испита, у колико се не буде утврдило, да је он то радио из страха и бојазни за губитак службе и хлеба, а да је ово постојало није тешко утврдити.

Не може и не сме увек падати одговорност само на мале. Њу морају повући и велики који су главни кривци, а то су Министар просвете г. Којић и Бан г. Веља Поповић. Сенат нема права, да подноси

оптужбе Министара, кад би то и хтео да учини, нема могућности. Он мора и овај случај оставити увиђавности Круне и Народне скупштине, које по Уставу то право имају, те га могу и употребити, ако за сходно нађу.

Једно још морам на овоме месту истаћи, а то је, да је крајње време да се у нашој земљи створи и осигура стање у коме се закони морају поштовати и од стране великих и од стране малих, јер ако грађани наше отаџбине дођу до уверења, да сваки без одговорности може газити законе, последице таквог уверења могу озбиљно уздрмати темеље наше државе и угрозити њен опстанак. (Буран аплауз.)

Пошћрејседник др. Фран Новак: Реч има г. Министар просвете др. Станковић.

Министар просвете др. Раденко Станковић: Господо сенатори, на поднету интерпелацију част ми је одговорити ово: Пешић Светозар, шеф кабинета Бана Дринске бановине, обратио се молбом 18 марта ове године Министру просвете за одобрење да полаже приватно испите V, VI, VII и VIII разреда и испит зрелости у априлу месецу ове године.

Мој претходник, Министар г. Којић, одлуком својом од 29 марта о. г. одлучио је да Светозар Пешић може изузетно полагати приватно V, VI, VII и VIII разред гимназије у Чачку, у априлу месецу ове године. Овај испит обављен је у Чачку, и Пешић је остао да понови испит из филозофске пропедевтике у VII разреду гимназије.

На молбу г. Бана дринске бановине, одобрио је мој претходник својом одлуком од 30 априла 1932 год. С.Н.Бр. 11931 да Светозар Пешић, сада свршени ученик VI разреда гимназије, може полагати у месецу јулу ове године поправни испит из филозофске пропедевтике у VII разреду, као и VIII разред са испитом зрелости, у државној гимназији у Чачку.

Из аката који се по томе предмету налазе у Министарству просвете, уверио сам се да је Светозар Пешић припуштен на испит V и осталих разреда и ако није имао раније положених нижи течајни испит на основу §§ 21 и 22 Закона о изменама и допунама Закона о средњим школама и § 60 Закона о средњим школама. Услед тога донео сам одлуку под С.Н.Бр. 36486 од 11 новембра 1932 године, којом сам поништио све испите Светозара Пешића, које је полагао у гимназији у Чачку. (Бурно одобравање.)

Пошто су због горе поменуте примарне административне грешке поништени сви испити Светозара Пешића, то су тиме поништене и све последице свих радњи које је г. интерпелант навео у својој интерпелацији као доказе за неправичност положених испита.

Г. Коста Михајловић је због грешке, услед које сам испите г. Пешића поништио, од мога претходника премештен, и од вршиоца дужности директора упућен је на рад само као професор. (Одобравање.)

Молим господу сенаторе да се изволе задовољити овим одговором.

Пошћрејседник др. Фран Новак: За реч се пријавио сенатор г. Павле Вујић. Има реч г. Вујић.

Павле Вујић: Господо сенатори, ово је, заиста, једна немила појава. И ја сам у неколико, као ранији директор гимназије и просветни радник, том појавом дирнут. Десила се, доиста, једна ствар, која је за жаљење. Али, ради истине и правде, ја морам да извршим извесне корекције. Између осталог, прво сматрам, да је заступник директора био неиск-

сан, да није био на своме месту, да није познавао добро наређења и законске прописе. И зато ја захваљујем г. Министру просвете због његове одлуке, којом је поништио све испите Светомира Пешића. — Ја знам, господе сенатори, да се и у другим Министарствима, као и у ресору Министарства просвете, дешавају административне грешке. И добро је што се те грешке благовремено запазе и последице њихове спречавају. — Ја мислим да је била дужност директора гимназије да свако министрово наређење, чим примети да је оно погрешно, врати. Али, директор чачанске гимназије тако није учинио. Г. заступник директора није имао ни довољно искуства да управља једном гимназијом, која има хиљаду ђака, осим тога његов овакав рад, као просветног радника, види се какав је био из ове афере. То сам морао констатовати. Можда би у целој овој ствари било и каквих оправдања, али ми сада имамо пред нама факта и документа, — и ми само по тим фактима и документима морамо доносити свој суд.

Сад ми дозволите, господе сенатори, да објасним од куда је дошла та административна грешка од стране Министарства. До новог закона од 1929 године било је случајева и преседана да се ђацима могло дозвољавати да полагају испите и у другим месецима, априлу, мају итд., али по Закону од 1929 године, по његовим члановима 57 и 60, као што је то напоменуо г. интерпелант у својој интерпелацији, приватни и течајни испити морали су се полагати само у месецу јуну. То је та административна грешка, која се превидела у Министарству и која је сад исправљена оваквим решењем садашњег Министра просвете о поништају испита Светомира Пешића. Ја верујем, господе сенатори, да се ова погрешка десила због ранијих решења, пре ступања на снагу овога закона. Још ћу нешто да саопштим што сам сазнао приватним путем. Светомир Пешић, шеф Кабинета Бана Дринске бановине, није никада био полицијски писар. Полицијски писар био је Чедомир Пешић, а не Светомир Пешић. Ја ово саопштавам господину интерпеланту Јовановићу, те му с тога дајем могућност, ако мисли да је то потребно, да и ту ствар изведе на чисто. То је лако проверити, а и то је потребно да би господа сенатори били правилно обавештени и сазнали праву истину.

Што се тиче, господе, извесне алузије на све професоре који су испитивали г. Пешића, ја као стари директор — опростите ми — али морам да одбијем, не могу да замислим, да су сви професори, који су били на испитима били несавесни. Господе, и ако знамо да у просвети има много ружних појава, ипак је тешко замислити, да могу сви професори, који су били на испиту, бити сви несавесни. То је моје мишљење као старог директора, али не велим, да таквих случајева нема, јер сам у своме искуству и пракси имао таквих случајева.

Још нешто да кажем, да ствари сведем на праву меру, опет ради истине и правде. Господе, дотични приватни ђак је истина шеф кабинета бана Дринске бановине. Како сам био бански већник Дринске бановине, имао сам прилике да га упознам. Морам рећи, да је он врло вредан чиновник, да је веома експедитиван, да ради тамо дан и ноћ у бановини и да је тиме стекао и поверење бана. Ви који сте били чиновници, ви који сте имали своје млађе, па кад вам неки чиновник ради добро и кад се труди и кад ради и дан и ноћ, морате имати слабости као

старешина према таквом вредном и савесном чиновнику. Господин Бан је њега препоручио, можда је више рекао, него што је требало, али нема дана, кад некога не препоручим и ја и многи од вас. Те препоруке сам и ја као директор гимназије добијао, али такве препоруке у већини случајева имале су негативно дејство за онога, који је био препоручен. Није увек таква препорука корисна за ђака, напротив имао сам искуства, да препоруке нарочито те врсте оне су нашкодиле ђаку, који је полагао. То је у многим случајевима било. Али понављам да је мој пријатељ г. Јовановић у заблуди, то није тај Пешић, о коме је он говорио, он се зове Чедомир Пешић и он се налази у неком срезу овде, као писар полицијски. Тај је Пешић имао неке афере у старом Моравском округу.

Толико ради истине и правде. Нећу даље ништа да говорим, јер сам задовољан са одговором г. Министра, и молим господина Милоја Јовановића да узме у обзир ове моје напомене.

Поштрејседник др. Фран Новак: Има реч г. сенатор Гаврило Церовић.

Гаврило Церовић: Господе, после овакве интерпелације и после оног образложења, које је нама дао г. Јовановић на данашњој седници, ми би требали да застанемо и да пола минута затајимо пред оним страхотама, које смо чули из ове интерпелације, просто као да се просвета сурвала у понор, па да јој пола минута посмртног ћутања одамо. (Смех). Пола минута, јер немамо више времена.

Г. Вујић говори о г. Пешићу, да је то врло бистар и добар човек. Добро, ми имамо бистрих људи, који нису ни основну школу учили, имамо ми клесаре, који би били Мештровићеви ђаци, да им се сам Мештровић диви. Ви сте гледали радове у београдским изложима, ми имамо таквих феномена, које је посматрао и г. Вујић и сви просветни радници као и у осталим уметничким школама, па ипак пита се, шта је ко свршио. Ми имамо две стотине до три стотине правника, пријављених у Министарству унутрашњих дела и имамо исто толико у другим Министарствима, који рефлектују да буду деловође селских општина и да буду неки чак вратари у овој земљи, али њихова места заузимају писарице, које немају ни два разреда гимназије.

Господе, ако је та бановина Дринска спала на то, да се врти њено помоћништво баново око једног четвороразредца, пропала да Бог да! (Веселост). Ако је требало учинити са помоћником да сврши као у експрес возу 8 разреда гимназије, тако би он и универзитет свршио за четири месеца, онда у овој земљи пропале су школе! Угушимо их, упропастимо их и немојте да учи ико ишта!

Ова интерпелација треба да буде један мemento, нарочито за Краљевску владу, јер је за мене ситан и директор гимназије, па се он звао заменик његов или не, као и све остало при ономе господину Министру, који и ако данас није Министар просвете, али је члан Краљевске владе, па место њега да мора давати одговор данашњи г. Министар. Све је то ситница ако Краљевска влада не поведе рачуна о томе, кад већ елиминише колеге између себе и кад издваја по два три, па нам даје за то каква објашњења, да је реконструкција извршена за то и за то. Ми ћемо једнога дана доћи у такве прилике да незнамо ко с нама влада и каква се политика води, јер кад од врхова иде овако, онда немојмо се чудити моме

грешном Љубисаву Илићу што на њега навали дрвље и камење. Ово је један шкандал, који је јачи од пацовске афере и од свих других афера до сада, јер ако погледамо на нашу садашњицу и ако се продужи то радити и у будуће, ми можемо констатовати да баш они, који су позвани да штите закон, они га газе. То је страшно, господо сенатори. Лепше је да идемо кући, па да пустимо да газе, да таламаре, да раде шта хоће, а ми ћемо да посматрамо као и остала публика, шта се ради по овој нашој благословеној земљи. Ја бих још поред предлога господина интерпелатора тражио од Господина Министра који је удовољио главном захтеву, да се и они грешници смењени професори одмах реактивирају, јер је грех што су били отпуштени и пензионисани само зато што су савесно радили. То је што сам имао да кажем. (Пљескање).

Поййрејседник др. Фран Новак: Реч има г. Милоје Јовановић.

Милоје Ж. Јовановић: Хоћу да неколико речи дам као објашњење на говор сенатора г. Вујића. Ја сам, господо сенатори, у стенографским белешкама из 1926 године нашао све оно што сам прочитао. Али пошто нисам знао на кога се Пешића тај говор односи, ја сам са једним писмом се обратио на господина Пешића који је тај говор држао, и од њега јуче добио писмо са његовим потписом које сам вам прочитао, и у коме се каже да је то тај господин. Према томе ја не могу тражити аутентичнији доказ, него кад се позивам на говор онога лица, које је тај говор одржало, кад ми он и после читавих седам година то понавља и потврђује.

Сада, господо, дозволите ми да после завршеног говора свију говорника и ја као интерпелант заблагодарим још једанпут господину Министру просвете, који је као нов човек одмах ушао у ову ствар. Он није чекао да пролази време, већ је после четири-пет дана видео шта треба да ради. Он је једним енергичним ударом пресекао оно, што је требало пресећи, и тиме је истовремено дао на знање, да док је он у томе Министарству, друкчије се не може, не сме и неће радити. (Пљескање). Ја благодарим господину Министру, и желим да такав остане.

Сада сам слободан предложити овај прелаз на дневни ред:

„Сенат по саслушању интерпелације и излагања интерпеланта, а после говора г. Министра просвете, осуђујући овако ружну појаву у нашој просвети, задовољава ће одговором г. Министра просвете и прелази на дневни ред.“

Поййрејседник др. Фран Новак: За реч се јавио г. сенатор Томић.

Светозар Томић: Нисам, господо сенатори, био у почетку дебате и зато ми је жао што можда нисам ушао потпуно у одговор г. Министра и мојих предговорника. Проучио сам интерпелацију и могу да речем са своје стране: да је целокупна радња о испиту Пешићевом од почетка до краја незаконита, па се и ја захваљујем г. Министру, што је то поништио и ставио ван закона.

Али, господо, Министар просвете не мора да зна све законе; он има око себе своје чиновнике и директоре, који извршују законе и који морају да знају законе. Министар просвете могао је потписати наредбу, да се томе Пешићу дозволи тај испит, али директор гимназије у Чачку није морао то извршити. У Закону о чиновницима грађанског реда изрично

стоји: ако је једна наредба незаконита, потчињени има дужност да скрене пажњу своме Министру, да је, на основу § 70 Закона о чиновницима, та наредба незаконита, молим, шта да се ради. Ако Министар и други пут нареди, да се наредба има извршити, онда дотични потчињени има да наредбу изврши. Али ја верујем, да ни један Министар неће по други пут наредити да се изврши оно што је против закона, да се закон газе. (Приговори. — Глас: Има их који ће и то учинити.) Нема. Неће то нико учинити. Рећи ћу вам сада један случај. Један господин Министар 1925 године хтео је једнога врло доброга младића из Штипа, пореклом Словенца, да узме за шефа свога Кабинета. Тај је младић био суплент. Ја сам онда био члан стручног савета. Г. Министар је изјавио жељу да му тај младић буде шеф Кабинета и довео га је из Штипа, да га постави за шефа у петој групи. Скренули смо му пажњу, шта закон у том случају каже. Г. Министар је рекао: па шта сам ја овде? „Ви сте овде чувар закона, а не да газите закон“ био је наш одговор. Он је на то руком одмахнуо и казао: Добро, и није извршио своју намеру; коју је већ био довео до краја.

Али ја овде, колико осуђујем Министра просвете, много више осуђујем његове помоћнике и начелнике, који су око њега, и онога директора у Чачку, који је то извршио. С тога предлажем Сенату: прост прелаз на дневни ред, са примањем изјаве господина Министра. (*Милоје Ж. Јовановић:* Примно је већ мој предлог.) Није примио. Молим вас, Г. Претседниче, овде су два предлога. Мој је предлог: „Прима се изјава господина Министра и прелази се простим прелазом на дневни ред.“

Поййрејседник др. Фран Новак: Господине сенаторе Томићу, Ви предлагате прост прелаз на дневни ред? (*Светозар Томић:* Јест.)

Господине Министре, примате ли прост прелаз на дневни ред, или онако мотивисан, како предлаже интерпелант г. Јовановић?

Министар просвете др. Радеко Станковић: Примам прост прелаз на дневни ред.

Поййрејседник др. Фран Новак: У смислу Пословника, треба да гласамо најпре о предлогу за прост прелаз на дневни ред. (*Милоје Ж. Јовановић:* Молим за реч.) Немате више речи. (*Милоје Ж. Јовановић:* Је ли господин Министар примио мој предлог?) Није примио. Он је примио прост прелаз на дневни ред. (*Милоје Ж. Јовановић:* Молим за реч!) Претрес је закључен. По Пословнику немате више речи. (*Милоје Ж. Јовановић:* Желим да говорим о повреди Пословника). О Пословнику имате реч.

Милоје Ж. Јовановић: Молим Вас, ја сматрам да је овде једна повреда Пословника, да се ставља прост прелаз на дневни ред, кад је мој прелаз на дневни ред прочитан и мени је сам господин Министар казао, да се с њим саглашава.

Г. Томић је овде учинио једну грешку. Најблаже, што једно тело може да учини за овакву повреду закона и морала јесте, да ми осудимо оно што је на овај начин рађено, да осудимо ту саму појаву, као такву, кад је утврђено да је један кандидат полагао испите на такав начин, да их је Г. Министар био принуђен да поништи.

Господо, ако Сенат не сме ни оволико, да даде од себе гласа, онда верујте, да од нашег рада не може бити ништа. Ружније ствари до сада није било од

ове. Ми не тражимо, да се неко веша, него само то, да се констатује, да ми жалимо, што се овакве појаве дешавају. А ви сад гласајте како вам је воља.

Поштрејседник др. Фран Новак: Ја сматрам, да Пословник није повређен. Сваки сенатор има право да предложи прост или мотивисан прелаз на дневни ред. Г. Министар изјавио се је сагласним са предлогом г. сенатора Томића, који је предложио прост прелаз на дневни ред. Ја сам тај предлог ставио на гласање, и због тога у моме поступку нема ни најмање повреде Пословника. Према томе, прелазимо сада на гласање. По Пословнику мора се најпре ставити на гласање предлог о простом прелазу на дневни ред. (*Шериф Арнаутовић:* Молим поименично гласање.) Не можемо да гласамо поименично, према Пословнику. (*Милоје Ж. Јовановић:* Молим реч за једну изјаву пре гласања). Изволите.

Милоје Ж. Јовановић: Господо, ја видим, да је Г. Министар, који је нов човек, дошао у један незгодан положај. Он би могао дочекати то, по очигледном расположењу госпде сенатора, да предлог о простом прелазу на дневни ред остане у мањини. А ја, господо, не бих желео да садањи Г. Министар просвете, који је овако лепо почео да ради, дође у такав положај. С тога изјављујем да одустајем од мога предлога и да предлажем прост прелаз на дневни ред, уверен да ће Г. Министар радити у овој ствари онако како треба. (Одобравање).

Поштрејседник др. Фран Новак: Према томе, имамо сада само један предлог о простом прелазу на дневни ред. Стављам тај предлог на гласање. Господо, која су за прост прелаз на дневни ред, нека изволе седети, а која су против тога предлога, нека изволе устати. (Сви седе). Објављујем да је јединогласно примљен предлог за прост прелаз на дневни ред.

Тиме је дневни ред данашње седнице исцрпљен. Господо, част ми је саопштити Сенату да је Финансијски одбор проучио упућени му законски предлог о уговору о регулисању плаћања из робног промета, који је наша Краљевина закључила са Чехословачком Републиком, и о томе поднео Сенату свој извештај.

Исто тако и нарочити Одбор, изабран да проучи предлог Закона о споразуму о научним, школским и уметничким односима између наше Краљевине

и Републике Пољске, поднео је Сенату свој извештај.

Ови су извештаји отштампани, раздани господи сенаторима и биће стављени на дневни ред идуће седнице Сената.

Затим, господо, имам да вам саопштим, да је Народна скупштина удутила Сенату на рад предлог Закона о међународној конвенцији о фискалном режиму страних аутомобилских возила, закљученој и потписаној у Женеви 30 марта 1931 године.

Ја сам слободан, господо сенатори, предложити вам да ову конвенцију упутимо на проучавање оном нарочитом Одбору који је имао на проучавању предлог Закона о културним односима са Републиком Пољском. Прима ли Сенат овај мој предлог? (Прима). Пошто Сенат прима, ја молим Претседника овога Одбора г. др. Гавриловића да сазове седницу Одбора за после подне и да узму у рад одмах овај законски предлог.

На крају, господо, част ми је саопштити вам још једну чињеницу. Госпдини Претседник Сената позивао је већ два пута господу сенаторе који су изабрани у одборе за проучавање предлога госпде сенатора Хрибара Ивана и другова о укидању фидеикомиса и о изради државног привредног програма, али Госпдини Претседник до сада није успео обавити њихово конституисање, те молим господу сенаторе који су изабрани у те одборе да се одмах после садашње седнице изволе састати и конституисати.

Господо идућу седницу предлажем за сутра, 18 новембра, у 10 часова пре подне, са овим дневним редом:

1. Претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о уговору о регулисању плаћања из робног промета као и по другим обавезама, закљученом у Прагу 8 јуна 1932 године између Краљевине Југославије и Чехословачке Републике;

2. Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о споразуму о научним, школским и уметничким односима, закљученом и потписаном у Варшави 2 децембра 1931 године између Краљевине Југославије и Републике Пољске.

Примате ли, господо, овај дневни ред? (Прима се). Објављујем да је примљено. Данашњу седницу закључујем.

— Седница је закључена у 12 часова у подне. —